

Мартинюк Д., Харченко Л., Цимбалюк І. Суб'єктивні чинники «Революції гідності» // Психологічні дослідження: наукові праці викладачів та студентів соціально-психологічного факультету. Випуск 10. – Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. – С. 99-103.

СУБ'ЄКТИВНІ ЧИННИКИ «РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ»

Мартинюк Діана
Харченко Людмила
Цимбалюк Ірина
студентки 4 курсу соціально-
психологічного факультету

Науковий керівник:
кандидат філософських наук,
доцент **Г. В. Пирог**

Спалах масової громадянської активності, ентузіазм та сподівання громадян України на оновлення держави після Помаранчевої революції 2004–2005 рр. через деякий час змінились масовим розчаруванням, недовірою та апатією. Революція Гідності кінця 2013 – початку 2014 р. показала, що обурення діями влади може знову спричинити спалах політичної активності, та справила значний вплив на пришвидшення демократичних процесів, зміцнення інститутів громадянського суспільства та формування національної самосвідомості в Україні. Революція Гідності засвідчила нові зсуви в суспільній свідомості, які, по суті, визначили цивілізаційний вибір країни. Тому дослідження, у тому числі психологічні, даної події є

-99-

цінними та необхідними для глибшого розуміння політичної динаміки, суперечностей та протиріччя політичної свідомості українців.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що психологічний аналіз процесу розуміння політичної діяльності у джерелах можна зустріти нечасто. Одним із перших провів аналіз революцій знаменитий французький психолог Гюстав ЛеБон. Він засуджував революції та малював людей революційної громади як примітивних тварин, які позбавлені можливості прийняти рішення [4].

Сучасні українські дослідники розглядають суб'єктивні чинники політики як у контексті загальних наукових категорій, зокрема політичної культури (Є. Головаха, О. Майборода, Ю. Шаповал та ін.), політичної свідомості та поведінки (В. Бебик, В. Васютинський, Л. Кияшко, М. Слюсаревський та ін.) [7], так і при аналізі конкретних політичних подій (О. Злобіна Л. Найдьонова, М. Найдьонов, Г. Пирог) [8]. Події Революції Гідності аналізували Є. Головаха, О. Злобіна,

П. Штомпка. Проте суб'єктивні психологічні особливості політичних подій уявляються недостатньо дослідженими і потребують уваги психологів.

Події з листопада 2013 до лютого 2014 року в Україні у публіцистичній і науковій літературі здобули назву «Революція Гідності», також використовується поняття «Євромайдан». Ці події мали форму масових протестів громадян України проти влади, основними суб'єктами протистояння були прихильники влади та протестувальники.

Для свого захисту влада використала сили міліції та внутрішніх військ, які виконували накази чинного на той час політичного керівництва країни. На боці діючої влади виступали так звані «тітушки» – переважно декласовані елементи, яких масово залучали до участі в «антимайданах» грошима та організовано звозили з різних регіонів України. За деякими джерелами, в протистоянні приймали участь підрозділи сил спеціального призначення Російської Федерації, які виступили на боці захисників режиму або як самостійна сила, яка намагалась загострити конфлікт між протестантами та владою [5].

У протестах проти влади брали участь різні прошарки населення — від найманих працівників до представників середнього бізнесу з всіх регіонів України, національний склад мітингувальників теж був різний. Однією з основних рушійних сил Революції стало українське студентство, яке прийняло свою відповідальність за майбутнє держави та виступило не лише учасниками революційних подій, але й її організуючою силою.

Цікавим є питання щодо лідерів Революції, тому що представників парламентської ліберальної опозиції ними не можна вважати – вони не мали абсолютного впливу на протестувальників і

-100-

не визначали терміни й характер дій. За окремими оцінками, політики – представники опозиції виявились не готовими до масових протестів, тому за основний напрямок своєї активності спочатку обрали запобігання провокацій та визволення заарештованих активістів. Також вони намагались частково координувати протести для звуження вимог до підписання угоди про асоціацію з врахуванням власних політичних інтересів [3].

На характер політичних дій протестувальників вплинули риси національного українського характеру: емоційність, індивідуалізм та прагнення до свободи. Рішення щодо проведення акцій приймалися учасниками майдану в режимі прямого волевиявлення. Від самого

початку активної фази протистояння мітингувальниками був обраний курс на мирний характер протестів. Однак, через непоступливість влади далі протистояння переросло у відкриті силові зіткнення.

Мотивація протестувальників була різна. Всі, хто був на Майдані, хотіли змін в Україні. Утім, в одних бачення цих змін було дуже конкретним, вони знали, які політичні кроки треба робити, а інші мали більш загальну картину — «щоби жити стало краще».

До найбільш загальних мотивів участі у Революції гідності були:

– спротив проти відходу політичного керівництва країни від курсу на Європейську інтеграцію, підтримка європейського вектору зовнішньої політики України, небажання миритись з перетворенням України не лише де-факто, але і де-юре на одну з колоній Росії;

– спротив проти корупції, надмірної концентрації влади в руках Віктора Януковича та його «сім'ї», свавілля правоохоронних органів.

Основною мотивацією протестувальників і населення, що підтримувало їх, було вигнання влади, політичні та суспільні зміни в Україні.

Експерти та свідки подій говорять про складний і різнорідний характер свідомості та поведінки людей на Євромайдані. Учасники демонстрували прагнення до гідності та європейських цінностей, волю і справедливість, солідарність і хоробрість, війну проти системи і національно-визвольну боротьбу, протистояння громадянина з державою і велику геополітичну провокацію, всенародний фестиваль креативу і вибух нової естетики спротиву [1]. Революція гідності стала прикладом небаченого досі стану громадсько-політичної мобілізації, стартом стрімкого збільшення політично активних громадян. Значна частина населення перетворилася буквально за кілька місяців на ініціативних громадян, зуміла подолати апатію, байдужість, зневіру, аполітичність і страх перед владою. Учасники революції поставили загальні цінності значно вище від особистих інтересів, зневаживши інстинкт самозбереження заради почуття гідності.

-101-

Події Революції гідності як потужного вибуху масового невдоволення владою вплинули на політичну систему. Під її впливом відбувається трансформація правлячої еліти, яка поступово стає національною і незалежницькою. Відчутні зрушення спостерігаються у політичній свідомості та політичній поведінці громадян. Політична участь студентської молоді піддалася суттєвій трансформації: колишня апатія до політичного життя країни та показна політична активність поступились місцем свідомій політичній участі значної

частки студентів (до 33%); поміркованому ставленню до політичних подій (46%) і відторгненню політичних мотивів (21%) [2]. Більшою мірою молодь орієнтується не на партії чи на їх ідеї, а на конкретних політичних лідерів.

За оцінками дослідників, Революція Гідності є трією – економічною, геополітичною та ментальною, – і має на меті перевести Україну із "Середньовіччя" до "Сучасності" [6]. Найсуттєвішими уявляються саме зміни у політичній свідомості: нове мислення проти старого мислення, нові цінності проти старих. При цьому, біологічний вік носіїв неважливий, бо носії нових цінностей є серед досить похилого віку, а носії старих цінностей – серед молоді. Українці почали усвідомлювати себе громадянами, які здатні впливати на події, що відбуваються в державі. Загальноукраїнська ідентичність набуває рис громадянської ідентичності, що передбачає не тільки усвідомлення себе громадянином цієї країни, але й активну участь у її житті.

По суті, завдяки Революції Гідності українці набули й набувають досвіду самостійного творення держави. А для всього демократичного світу Революція гідності стала актуальним символом перемоги громадянського суспільства, символом громадянської співпраці, безкорисливої активності й безумовної взаємодопомоги людей.

Список використаних джерел

1. Бондар А. Майдан: життя або смерть [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://nv.ua/project/story-of-maidan-by-bondar.html>
2. Драч С.В. Ціннісні орієнтації студентської молоді українського суспільства: сутність та динаміка [Електронний ресурс] / С. В. Драч / – Режим доступу : https://nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?
3. Киридон А. Євромайдан як складова Революції Гідності [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://uaforeignaffairs.com/ua/zs/anglomovna-versija/view/article/jevromaidan-jak-skladova-revoljuciji-gidnosti/>
4. Лебон Г. Психология народов и масс. – М.: Академический проект, 2011. – 238 с.
5. Майдан об отчете силовиков: "Они сказали не все" [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://vesti-ukr.com/kiev/45850-majdan-ob-otchete-silovikov-oni-skazali-ne-vse/>
6. Пекар В. Сутність революції і завдання Нової Країни [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.pravda.com.ua/articles/2014/04/25/7023375/>
7. Пирог Г. В. Особливості політичної свідомості мешканців севастопольського регіону // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Психологічні науки». – Випуск 3. – Херсон, 2015. – С. 135-141.
8. Пирог А. В. Психологический анализ массовых настроений в Севастополе при аннексии Крыма // «Актуальні питання педагогіки та психології: наукові дискусії»: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції. – Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2015. – С. 92-95.